

Druzsín Ferenc

Választások*

János pap országában

1. Két választás 1848 júniusában

Szabadszálláson Petőfi Sándor volt a jelölt, Nagyszalontán Arany János.

Petőfi: „Eljött az idő, midőn nemzetté lett a nép s ő választja képviselőit az országgyűlésre, nem pedig a nemesség. Kaptam az alkalmon; hogy ki eddig az irodalomban képviseltem a népet, képviseljem most az országgyűlésen is... Ki ismerné jobban szükségeit, mint én? ki védelmezné lelkesebben jogait, mint én? hiszen a nép az én vallásom, istenem!”¹

Arany: „(...) a nép minden rábeszélés, utasítás nélkül engem jelelt ki, s ez szájról szájra menvén, oly közvélemény lett Szalontán mellett, minő aránylag Kossuth mellett sem volt az országban.”²

Petőfi „racionális”(?) programmal (mondhatnánk: kortesszöveggel) érkezett kiskunjaihoz: tisztázni akarta, mit várhatnak tőle, és azt is, ő mit tervez földijeivel.

„Annyit jó lélekkel mondhatok, hogy én már megpróbált gyalu vagyok, meggyalultam sok faragatlan tuskót és nem esett rajtam csorba. (...) Azt korántse várjátok, hogy én titeket magasztaljalak, mert akkor szemtelenül hazudnám. Becsületemre mondom, ti nem vagytok remek emberek, vagy eddig legalább nem voltatok. Martius 15-éig az egész Magyarország nagyon szolgálkú, kutyaalázatosságú ország volt, és ti ebben a virtusban közelebb álltatok az elsőkhöz, mint az utolsókhöz (...).”³

A nép nem ilyen kortesbeszédre volt szoktatva; hasonló helyzetben azéig magasztalják őket. Persze éljenezték Petőfi Sándort, mostanában éljenezték másutt is, valójában azonban felemás érzéssel fogadták az egyenes szót. A lelkes jelölt egyelőre csak az éljenezést hallotta meg.

Arany nem állt elő semmilyen beszéddel, nyugodtan, minden veszélyérzet nélkül nézett a dolgok elébe. A környező falvakra nem is gondolt: őket fogta a mező.

* Ízelítő a szerző Arany-témájú ősszel megjelenő tanulmánykötetéből: „Egy régi levélen ezt írva találtam”, Napkút Kiadó

¹ Petőfi Sándor, *Kun-Szent-Miklós, jún. 15.* In: P S Vegyes művei 1838–1849, Kiadta Gyulai Pál, Pest, 1863, III. k., 183.

² Arany János levele Petőfi Sándorhoz. 1848. június 27., in: *Arany János levelezése író-barátaival*, Bp., 1888, Ráth Mór, I. k., 150.

³ *A kis-kunokhoz*, in: P S Vegyes művei. Végleges, teljes kiadás, Bp., 1896, Athenaeum, III. k., 25–29.

Választások Szabadszálláson és Szalontán. A szabadszállási történések. A programadó beszéd után Petőfi nyugodtan ment vissza Pestre; elmondta, amit akart, várt. Amikor pár nap múlva visszatért, Kunszentmiklóson megdöbbenéssel hallotta, hogy „oly borzasztó hírek kerengtek felőlem, melyek csak a legelvetemedettebb gonosztevőt illetik”.⁴ A városházán népgyűlést jelentett be. „Azt kérdezte a bíró, hogy miről fogok hát beszélni? Mondám: a követválasztásról, s azon rágalmakról, melyeket távollétemben rám kentek.”

Beszélt: „(...) harsogó éljenezés kísért ki.”

A bajok azonban csak elodázódtak.

„Délután átrándultam Szabad-Szállásra egy kis körülnézés végett. Egy tanácsbelitől magától hallottam, hogy a nép csaknem kivétel nélkül a részemen van, valamint a laczháziak és a fülöpszállásiak is.”

Szentmiklós: megint rémséges hírek. Például egy levél „Szabadszállás bírái” aláírással: „Petőfi egy polgártársunk azon kérdésére, hogy mikor leend már béke honunkban, azt felelé, hogy sohasem, míg ezen ország vissza nem száll azokra, kiké volt, ti. a tótokra (...). (A kommunikációban nincs új a nap alatt?!)

„Tegnap estefelé átmentem Szabad-Szállásra. Egy ismerősömhöz szálltam. »Az istenért, távozzék el tüstént, (...) mert mindjárt agyonverik. Tegnapelőtt majd éjfélig tartottak népgyűlést ön ellen, s a népet felbőszítették. A pap fia akar követ lenni, azt mondta: mihelyt bejön a városba, azonnal félreveri a hangokat (...).«

Éjjel mintegy tíz óra felé muzsikaszó és kurjongatás keltett föl álmomból. A pap fiát éltették, mint követet. (...) Az ivás és az ordítás egész éjjel tartott (...).”

Másnap a városházánál indulatos emberek várták. „S több mint száz torok ordítá körülöttem: Ez a hazaáruló, ez az akasztófára való muszka spion, aki el akarja adni az országot (...).” Megkérdezett egy hivatali embert: így értelmezik a szabadságot ebben a városban, „melynek Szabad-Szállás a neve?” A válasz: „Az a szabadság, felelt a követválasztási bizottmány elnöke, a kicsapott notárius, az a szabadság, hogy a ki nem tetszik a népnek, azt kikergeti a városból.

Ez alatt feljött a pap is, ki fia érdekében huszonnégy akó borral predikáltatott az éjjel a népnek s biztatott, hogy ne féljek, nem fognak bántani, csak távozzam.”

A költő Szentmiklóstra választóihoz igyekezett, ám kocsiját más útra térítették Szabadszállás vezetői, hogy ne találkozhasson híveivel. A választási bizottmány galádsága sikerrel járt:

„Szabad-Szálláson egy hanggal, szavazás nélkül kikiáltották követnek a pap fiát (...).”

Szalontán. „(...) tegnap 26-a volt, követválasztás napja egész Biharmegyében. (...) Van ebben a megyében egy állandó bizottmány. (...) Elnöke természetesen a főispán. A főispán igen-igen szabadelvű ember, s erélyes, oly erélyes, hogy a mit ő akar, meg kell lennie. (...) Kiszámította, hogy tizenhárom követ lehet a megyében; (...) kijelölte tizenhárom emberét, azután körutat tón a megyéjében, s mindenik választókerületben egy-egy követet a helységek bírúinak és jegyzőinek nyakába akasztott. (...)

⁴ Petőfi „hírei” a *Kun-Szent-Miklós, jún. 15-e c.* cikkből valók. In: P 5, 1.

Szegény nép! azt hitte, hogy szabad és lehet neki, a kit szeret, a kiben bizodalma van, elválasztani. Egy általános véleményre támaszkodva (...) keveset gondoltam a falukkal (...), mert (...) tapasztaltam, hogy inkább félnek a választás jogától, mely miatt a mezei munkákat félben kelletik hagyniok (...), így biztos voltam benne, hogy onnan egy-kettő is alig jó be. Szóval én a korteskedést az isteni gondviselésre és a jó lelkiismeretre bízam (...).

Szalontának Toperczer Ödönt jelölte ki a főispán. Elterjesztették, hogy Toperczer királyi táblai ülnök csak akkor ítél jól perünkben, ha követnek teszik. Ez hatott.⁵

Arany tévedett, a falusiak dolgában kiváltképp.

„(...) a bírák által mindenkinek megparancsolták Szalontára elmenni, elannyira, hogy a mezei közmunkákból fennmaradt(?) szekeres napszámok a választók beszállítására használhatnának (...). Szerencsétlenségére követségemnek (...) valami Hrabovszky nevű kiszolgált pecsovics is idevetődött, s felkeresvén az árnyékok és büdös zúgok embereit, néhány nemes, a pecsovics hajlamúakból, tőlem el- s maga részére hódított figyelmeztetvén őket a csapásra, mi nemesi privilegiumukon esnék, ha engem, paraszt embert választának követül, másrészt bízattván őket a nemesi Eldoradó minden sült ökreivel, melyeket ő visszaszerzend.”⁶

A hatalom azonban a választás napján játszotta ki az „ászt”.

A szalontai lakosokat, akiket reggel hatra rendeltek a választás helyére, órákat várokoztatták, míg megérkeztek vidékről a fuvarok. Ekkor kihirdették, hogy „törvény hiányában” ábécé szerint szavaznak. „Szalontára, melyet a sors az S betűbe helyezett, csak délután 1 órakor került a sor, de minthogy asztalterítésre is épen akkor került, az utóbbi elsővé tétetett, a szalontai nép pedig enni szét bocsátatott, tudtára adván, hogy 3 órakor majd eljöhét, s akkor ő lesz az első, miután már több helység nem is igen van. A tömeg eloszlott, de legnagyobb része többé vissza sem ment (...).

Vagy három száz (950-ből) összegyűlt ugyan, de miután megértette, hogy délelőtt 730 szavazat Toperczerre ment, (...) szavazás nélkül eltávozott.”

„Kaptam tehát a vidékről 11 szavazatot, Hrabovszky is annyit, Toperczer 730-al követ.”⁷

A választás után. *Petőfi* nem adta fel; úgy vélte, egyelőre elnapolódott a képviselőség. „(...) Én tehát a galériára szorultam! én a galériára!... Szegény nép, szegény nép, legfanaticusabb barátod csak nagy távolból fogja hallgatni, mit végeznek sorsodról, s ha el találja magát idefönn köhinteni, még onnan is szépen kiutasítják. Szegény nép!... de ne búsulj, ez volt ellenségeid végvonaqlása (...)!”⁸

Mindössze négy nappal később keletkezett *A nemzetgyűléshez* című költemény: mintha a kunoknak szánt programot írta volna át szózatá. Felkiáltójelekkel tűzdelt mondatokban ömlik – nem a megbántottság – az intelle-

⁵ Arany János levele. L:2.

⁶ Uo.

⁷ Uo.

⁸ Petőfi levele Aranyhoz, 1848. júl. 1. In: *A J levelezése...* I., 156.

még annál is több: a 'kiválasztottak' megszólítása és felszólítása kötelességük teljesítésére.

Mit őseink egy ezredév előtt
Tevének, azt kell most tenni tinektek:
Bármily erővel, bármily áldozattal,
Bár mind egy szálig elvesztek belé,
Hazát kell nektek is teremteni!
(...)

Egy biztos: Petőfi Sándort ki lehetett rekeszteni a nemzetgyűlésből, de ő a „galerián” is Petőfi volt. Elég csak '48 augusztusára figyelni: előbb *A nemzethez* című elemi erejű költői kiáltványban figyelmeztet, s nem is „képviselői fokon”:

Ébredj hazám, mert ha most nem ébredsz,
Soha többé nem lesz ébredésed (...)
(...)
Föl, hazám, föl! százados mulasztást
Visszapótol egy hatalmas óra,
„Mindent nyerni, vagy mindent veszíteni!”
Ezt írjuk föl ezer lobogóra.

Arany politikai szózatot nem fogalmazott meg, ám egy hosszú levélben mégiscsak „megbeszéli” Petőfivel a közelmúlt tanulságait, és körvonalazza a tendenciákat is. A politika alakoskodása ráébresztette, hogy másfajta szóval kell közeledni a néphez. A Nép Barátja munkatársaként megtapasztalt svindlerségek után egy egészen más néplap és egészen más politika szükségességét vallja:

„Én a népnek valóságos politikai és szépirodalmi lapot készültem kezébe adni, saját erőteljes nyelvén (...); politikait, mely szerint a hon jelen állását, a hol szükséges, múltjából is világosítva, felfoghassa, külországokhoz viszonyát megismerhesse, dolgainak kifejlését, időszerint folytonosan kísérhesse (...).”⁹

S mintegy az iménti „monológ” folytatásaként úgyszólván programot ad egy jövőbeli néplap megteremtéséhez:

„Mindig az volt a baja népünknek, hogy titkolóztunk előtte, nem fedeztük fel a dolgok valódi állását, s ez által nem engedték kifejlenni a közérzést. A népnél közvélemény nincs, nem is lesz soha, míg az ország politikai életét csak néhány tudákos ember, az úgynevezett intelligencia, kísérheti figyelemmel: de terjedjen csak el közötté oly lap, mely őt a politikába, a napi események hű közlése által, mint egy practice belé vezesse, azonnal fel fog lángolni romlatlan keblében a hazaszeretet, s nem kellend őt bottal kényszeríteni a hon védelmére.”¹⁰

Értjük ezt a gyónással elegyes programot; értelmezni felesleges. Hogy éppen most, a szentmiklósi és a szalontai történések után fogalmazódott meg ilyen készre-kerekre – ezt is természetesnek kell tartanunk. Bizonyára lapban így nem tette volna közzé még a választások hatása alatt sem (vagy éppen azok

⁹ Levél P 5-hoz. 1848. aug. 12. In: *A J levelezése...* I., 164.

¹⁰ Uo 167.

szomszédságában nem!); ám a levél, ráadásul a legjobb barátnak, a népfelfogásban társnak, „műfaját” tekintve is megadta az őszinte szó lehetőségét is, értelmét is.

Arany „vallomásának” talán még beszédesebb része az a hosszabb költemény, amelyet leveléhez mellékelte („Appendix-2”-ben) a következő sorokkal: „*János pap országát* olvasd el, azért küldöm.” Arany János nem szokta ajánlgatni írásait; ha most megtette, oka lehetett rá! Hogy Petőfi elolvasta-e, reagált-e a *János pap országára*, nem tudjuk. De nagy kiáltás volt ez; Aranynál ritka az ilyen indulat, mint amiből ez a 18 strófás (versszakonként 9-9 sorral) keserűség kifakadt.

Ez a vers volt az ő igazi válasza június 26-ra! Keresztury Dezső csak a vers felületén járt, amikor azt mondta róla, hogy „a református vidéki értelmiség érzülete”¹¹ fejeződik ki benne szatirikus strófákban. Valószínű, még ebben sincs igaza, de majdnem mindegy is: másról van szó a *János pap országában*. A formálódó-érlelődő „szőlős gazda”-érzés első, de már elemi erejű jelentkezése ez, és adalék a magyar karakterológia megfogalmazásához, melynek kifejtettebb képe *A nagyidai cigányok*. „Kétségbeesett kacaj lón” *János pap országa* is, mert a „megtérítünk téged”-mítoszhoz évszázadok során furcsa rítus, mondhatni népszokás szegődött: a „(...) dinom-dánom / keresztény tivornya”. Ahogy a jelenbeli „szépirodalmi” tisztújítások, választások (Nagy Ignác: *Tisztújítás*; Eötvös József: *A falu jegyzője*; Arany János: *Az elveszett alkotmány...*), és ahogy a „nem-szépirodalmiak”, a valóságosak, mint például a szabadszállási és a szalontai „őrzik” ezt a „hagyományt”. (Ahogy Szalontán Hrabovszky korteskedett, aki a pecsovics hajlamú nemeseket egyebek mellett az „Eldorádó minden sült ökreivel” igyekezett ’ügyéhez’ hajlítani.)

A *János pap országa* ennek a történelmi tivornyának „költői tanúsítványa”, „rendezője” pedig „egy pap, neve / János”:

Udvarán örökké tombolt
A lakzi, kaláka,
Hét mérföldre érzett a szag
S úgy hitták ezt a vidéket:
János pap országa.¹²

Látványos volt ez a szakadatlan lakoma, és csábító: magyar és idegen egyaránt megkedvelte:

Sült ökör hevert szanaszét
János udvarában,
Két szarván boros csobányok,
Kard az oldalában.
Akinek tetszett, odament,
Az ökörből vágott,

¹¹ Keresztury Dezső, „*S mi vagyok én...*” Arany János 1817–1856, Bp., Szépirodalmi K., 1967, 216.

¹² *János pap országa*, in: A J ÖM I.: Kisebb költemények, Bp., Akadémiai K., 1951, 38.

S jót ivott rá a csobányból,
Nem is könnyen hagyta aztán
Ezt a jó országot.

Idővel „alapot” kellett teremteni a lakomához: anyagit előbb, aztán erkölcsit. „Hogy minden termék tizedét / A papoknak adják” – kitűnő indító energia volt ehhez a történelmi vállalkozáshoz! Cserébe, hogy mégis: egy erkölcsi vigasszal felérő ígéret adatott: „Mennyországnak a gazdagnak / Semmi helye nincsen”, bár egy idő után praktikus szempontból enyhítettek rajta. Ám az „intézmény” mindmáig működik.

Most is vannak, akik ilyen
Hizlalóba vágnak:
Lomhán a gyomornak élni
És élni az ágynak;
Kik előtt a hashoz mérve
A haza sem drága,
S midőn ez küzdésre készti,
Felsőhajtnak: jöjj el, jöjj el
János pap országa.

Indulatos, keserű helyzetkép, állapotrajz a *János pap országa*. Lehet, az indulat tette, hogy a bensőségérték tekintetében erős költemény az esztétika mérőjén kevesebbet nyom. Ám nem ez volt Arany János utolsó szava a nemzet „különös ismertető jegye” dolgában. Harminc esztendővel később a *Hasadnak rendületlenül* című töredékben újra megjelenik a téma: ugyan csak egy röpke szóra, ám a hiánytalan bensőségérték mellett az esztétika teljes fegyverzetében: travesztiában! A *Hasadnak rendületlenül* a *Szózat* első strófáinak travesztálása, a travesztia remekműve. Amíg a *János pap országát* 162 sorig sodorta az indulat, a travesztiát nem folytatta 20 soron, két és fél strófán túl! Pedig a keserűség nem csillapodott, az indulat sem, legfeljebb remekművé nemesedett. Íme a travesztia, ahogy a Helikon Kiadó 1983-as kiadásában olvasható a 444. lapon:

Hasadnak rendületlenül
Légy híve, ó magyar!
Bölcsődtül kezdve sírodig
Ezt ápod, ezt takard.
A nagy világon ekívül
Nincs más, amit mivelj:
Áldjon vagy verjen sors keze,
Itt enned, innod kell.

Ez a föld, melyen annyszor
Apáid vére folyt,
Ez a föld másra sem való,
Csak hogy eltékozzold.

Itt küzdtének honért a hős
 Árpádnak hadai;
 Botorság volna ezt a hont
 Neked fenntartani.

Szabadság! itten hordozák
 Véres zászlóidat,
 Szabad száj! itt csikorgatod
 Véres fogaidat.

.....
 (1880 körül)

A *János pap országa* az *Életképek* 1848. szeptember 10-i számában jelent meg, ezt követően Arany életében – soha: minden gyűjteményből kihagyta. A *Hasadnak rendületlenül* nyilvánvaló bizonyítéka, hogy nem tagadta meg ezt a '48-as költeményt, sőt: ha a *János pap országa* „merész vers”, a *Szózat travesztálása* – szentségtörés lenne, ha nem hallanánk meg Kölcsey intelmét (tanítását!) a komikum mindenhatóságáról:

„Nincs semmi annyira jó, nemes és szeretetre méltó, hogy komikai felvilágításban nevetségessé ne tétethessék; s a művészi szépség kevesbedik-e Arisztophanesben, midőn Euripidest, vagy Sokratest, vagy éppen az istenségeket teszi nevetség tárgyává?”¹³

2. „Többé magam ily dologba nem ártanám...”

Petőfi és Arany számára a júniusi eseményekkel s az azokat követő szépirodalmi és levélben megfogalmazott reagálásokkal véget is értek a követválasztások – mindörökre.

Petőfit elragadta a történelem, a következő választást egyébként sem neki és a hozzá hasonló egyéneknek írták ki.

Arany leszámolt a követválasztás gondolatával: „(...) ha még talán új választás történik, *többé magam ily dologba nem ártanám* (...)”¹⁴

Betartotta.

Nem ártotta magát „ily dologba”. Akkor sem, amikor, nem is egyszer, a „hegy” ment hozzá. 1861-ben például Tisza Kálmán is megkereste „az ottani választási kombinációk” ügyében. Ám a szalontai jó barátinak, Rozvány Györgynek megírta, „(...) hogy bármennyire köszönettel fogadom is szeretett földjeim megemlékezését, (...) azon felelősséget nem merném magamra vállalni, hogy mostani igen bonyolult és nehéz országos viszonyokban őket képviseljem. Az én pályám, bár nyilvános, de a politikaitól annyira különböző volt mind ez ideig, hogy nagy öncsalás lenne arra nézve, hogy magamat a követi pálya betöltésére képesnek gondoljam. (...) 1848-ban, igaz hogy félig erőltetve, hagytam neve-

¹³ Kölcsey Ferenc, *Komikumról*, in: *K F Minden Munkái*, szerk. Szalay László és Szemere Pál, Pesten, 1842, III. k., 55.

¹⁴ Arany levele Petőfihez, in: *A J levelezése... I. k.*, 154.

met szerepelni a jelöltek lajstromán, de azóta öregbedett tapasztalásom, és megtanultam: kiki a maga szerepében.”¹⁵

Később is: még azt a szándékot is elhárította, amikor a *Toldi szerelme* megjelenésére küldöttség készült Szalontáról tisztelegni:

„Édes Gyurim! Azt hallom, hogy ti delegatioval készültök fel hozzám. Kérlek, hagyjátok el! Meg nem bocsáthatnám magamnak, hogy miattam néhány becsületes ember ide fáradjon, egészségét koczkáztassa, ily zord téli időben, csak azért, hogy nékem élőszóval megmondja, a mit úgy is tudtok, a miről meg vagyok győződve: hogy szerettek, méltányoltok. És – őszintén szólva – nekem is elég volt már a jóból- beteg, roncsolt embernek nyugalom, – nem ovatiókra van szükségem. Hát kérek, hagyjátok a deputatiót akkorra, majd ha miniszter – vagy legalább is szolgabíró leszek. Fogadd üdvözlésemet. Barátod Arany János.”¹⁶

A politika „hegyei” is megkörnyékezték. Például 1857-ben, amikor a kormányhatóság üdvözlő verssel kívánta fogadni a Budára látogató I. Ferenc Józsefet. Elsőként Aranyt szólították fel „(...) aranyakat ígérve sokat, sokat, de én legjobb akarat mellett sem tehetém, beteges állapotom miatt.”¹⁷ (Természetesen nem maradt köszöntő nélkül a császár: mindenre akad ember, Lisznyai Kálmán vállalkozott: „Olvastad-e a bárányfelhős verset? (...) L-szny-ynak becsületére válik úgy-e?”¹⁸ – írta Arany Tompa Mihálynak 57. július 26-án.) Írt viszont ő ez alkalomra „ó-angol modorban” egy balladát, *A walesi bárdokat*; természetesen akkor elrejtette fiókjában, ám ’63-ban, lapjában, a Koszoróban megjelentette.

1867-ben igazi hegyóriás közelítette meg: felvették a császári koronázás alkalmával kitüntetendők listájára, *Szent István rendjelre* jelölték. Amikor tudomást szerzett erről (ismerősei hozták a hírt), levélben nyomban b. Eötvös József kultuszminiszterhez,¹⁹ az Akadémia elnökéhez fordult, hogy „e szándék vonassék vissza”. Nem járt sikerrel, miként b. Wenckheim Béla belügyminiszternél sem; ő viszont megtalálta a módját, miként vessen véget Arany további próbálkozásainak. Megindokolta a jelölést /„(...) e kitüntetés (...) irodalmi működésének méltányoló, a közvéleményből kifolyt elismerése, (...) egyúttal a Magyar Tudományos Akadémiának megtiszteltetése (...)”, a további huzavonát elkerülendő pedig válaszához csatolta a kitüntetést, a kitüntetést igazoló írást, s ezeket elküldette Arany Jánosnak.

Meghívót azonban nem mellékelte az ünnepségre. Azt Arany János „egy két-forintos kakasülőről, mesteremberek és leányasszonyok társaságában” nézte végig.²⁰

Nem a kakasülő volt Arany gondja, hanem az, hogy a *walesi bárdok egyike kitüntetését kapott Edward királytól*. Ez persze így az önérzetes Arany nagytársa, ám a közvéleményben is járta valami, a suttogók között, ahol nem az igazság szokott a szóbeszéd minősítője lenni. Hát kiállt a közvélemény elé; úgy

¹⁵ A J levele Rozvány Györgyhöz, 1868. márc. 3. In: *A J levelezése... II. k.*, Franklin-Társulat, 468.

¹⁶ A J levele Rozvány Györgyhöz, 1879. dec. 24. In: *A J levelezése... II. k.* 469.

¹⁷ Levél Tompa Mihályhoz, 1857. jún. 26. In: *A J levelezése... I. k.*, 421.

¹⁸ Uo.

¹⁹ Levélváltás b. Eötvös Józseffel és b. Wenckheim Bélával. In: *A J levelezése... II. k.*, 434–440.

²⁰ Levél Tompa Mihályhoz, 1867. aug. 7. In: *A J levelezése... II. k.*, 279.

tett, mint Csóri vajda: visszanézett a maga Nagyidájára, és ő is „fügét mutatott”. *Tizenegy fügét*, tizenegy kis bökverset.²¹

Jutott belőlük a kitüntetőnek, a kitüntetésnek, és természetesen a kitüntettnek is.

Íme példának egy szatirikus füge a *kitüntetőknek* (a IV.):

Járnak hozzám méltóságok,
Kötik rám a méltóságot:
„Megbocsásson méltóságtok,
Nem érzek rá méltóságot.”

A *kitüntetést* abszurd szatíra vette célba (a XI.):

Ha én egy jót alhatnám –
Száz keresztért nem adnám.

Ironikus fügét mutatott *önmagának* (a VIII.):

Minek nekem a rendjelek?
Szamárháton bársony nyereg?
Csillagom, galambom.
Minek nekem ez a kereszt?
Disznóorra arany perec?
Csillagom, galambom.

(Ezt akár dalolhatná is bárki; Arany megadja a kellő eligazítást: Ad notam: Minek ez a pörge kalap / Ha a legény csak egy falat, / Csillagom, galambom!)

²¹ A 11 versike fölötti cím: *A csillag-hulláskor I–XI*. In: *A J ŐM*, VI. k.: Zsengék. Töredékek. Rög-tönzések, Bp., Ak. K., 1952, 139–141.